

Naučni i stručni radovi

Međusobna zavisnost između mase polnih žlezda i dužine tela kod srebrnog karaša (*Carassius auratus gibelio* Bloch)

J. Jevtić

UVOD

Morfološke karakteristike riba zavise od naslednih faktora, uzrasta, tempa porasta i nivoa ishrane, kao i od nekih drugih spoljašnjih uticaja (A s t a n i n, P o d g o r n i j, 1963).

Promenljivost morfoloških osobina sa uzrastom predmet je izučavanja u ihtiološkoj literaturi. Ovi radovi značajni su, jer obogaćuju saznanja o pojedinim svojstvima, usmeravajući pažnju na pravac njihovog variranja u opštem kretanju ispitivane populacije.

Cilj rada bio je, da se ispita odnos između mase polnih žlezda i dužine tela u različitim uzrasnim klasama srebrnih karaša.

Suprotno podacima o velikoj štetnosti srebrnih karaša, zasnovanim na njegovom brzom rasprostranjenju i potiskivanju drugih vrsta u proučavanim lokalitetima, u nizinama Dnjepra isti treba da se zaštititi od prelova. U navedenom području predloženo je da se za srebrnog karaša uvede »minimalna mera« pri dužini tela od 220×10^{-3} m, kao i isključenje lova od novembra do aprila meseca. Ova veličina trebala bi da zaštiti 79% trogodišnjih i 31% četverogodišnjih riba od izlova (A r t j u š i k 1976).

METODIKA RADA

Morfološka ispitivanja srebrnog karaša vršena su u ribnjacima: Ečki i Bečeju i u prirodnom ribolovnom objektu — Mrtvoj Tisi (kod Bisernog ostrva).

Analizirane ribe bile su samo ženke, sakupljene u lovinama 1977 i 1978. godine.

Ukupno je analizirano 277 srebrnih karaša; 177 iz Ribarskog gazdinstva Ečke, 57 iz ribnjaka u Bečeju i 43 iz Mrtve Tise.

Dužina tela merena je pomičnim merilom — šblerom sa tačnošću $\pm 50 \mu$ m. Dužina tela obuhvatala je deo od vrha gubice do osnove repnog peraja.

Težina polnih žlezda izražena je u vrednostima 10^{-3} kg i merena je na tehničkoj vagi sa greškom od $\pm 0,5 \times 10^{-3}$ kg.

Međusobna povezanost osobina utvrđena je izračunavanjem koeficijenta korelacije (r_{xy}), koeficijenta determinacije (d_x %), koeficijenta regresije (b_x) i jednačinom regresije $y = a + bx$.

Međusobni odnos između ispitivanih osobina označen je po Roemer-Orhalnovoj klasifikaciji (T a v č a r, 1946).

REZULTATI DISKUSIJA

Najmanju masu polnih žlezda od $0,20 \times 10^{-3}$ kg imali su srebrni karaši iz Mrtve Tise uzrasne klase 0+, a najveća od $50,64 \times 10^{-3}$ kg utvrđena je kod riba uzrasne klase 2+ iz ribnjaka u Bečeju. Najveća prosečna masa gonada $16,55 \times 10^{-3}$ kg konstatovana je kod srebrnih karaša iz Mrtve Tise (obračunata na sve uzrasne klase), a najmanja od $7,92 \times 10^{-3}$ kg kod riba iz Ribarskog gazdinstva — Ečka (tab. 1).

Masa jajnika, kod ispitivanih riba, pravilno se povećavala sa uzrastom u sva tri lokaliteta. Ukupne vrednosti analiziranog karaktera iz sva tri lokaliteta pokazuju sličnu tendenciju sa uzrastom.

Utvrđene su statistički opravdane razlike za proučavana svojstva u uzrasnim klasama (obračunatim na sve lokalitete). Razlike su veće između grupa koje su bile uzrasno udaljenije jedna od druge.

Nisu konstatovane signifikantne razlike za ispitivane osobine između lokaliteta Mrtve Tise i ribnjaka Bečeja, jer su vrednosti jajnika bile približno iste.

Mr Jelena Jevtić, OOUR Institut za stočarstvo, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad.

Tab.1

 MASA POLNIH ŽELEZDA (U 10^{-3} kg) KOD SREBRNOG KARAŠA
 (CARASSIUS AURATUS GIBELIO BLOCH)

Lokalitet	Uzrast	$\bar{x}$	1 ⁺	d	1 ⁺	$\pm s_{\bar{x}}$	S	KV
Bečej	0 ⁺	2.31	48.33 ⁺⁺⁺		2.31 ^{NS}	0.27	0.71	30.74
"	1 ⁺	4.62	46.02 ⁺⁺⁺		-	0.71	3.97	85.93
"	2 ⁺	50.64	-		-	9.23	27.68	54.66
Ečka	0 ⁺	0.67	20.08 ⁺⁺⁺		5.91 ⁺⁺⁺	0.21	0.92	137.31
"	1 ⁺	6.58	14.17 ⁺⁺⁺		-	0.58	6.65	101.06
"	2 ⁺	20.75	-		-	2.73	13.66	65.83
Mrtva Tisa	0 ⁺	0.20	18.83 ⁺⁺⁺		18.13 ⁺⁺⁺	0	0	0
"	1 ⁺	18.33	0.70 ^{NS}		-	3.23	9.69	52.86
"	2 ⁺	19.03	-		-	2.21	9.87	51.87
Svi lokaliteti	0 ⁺	0.98	24.11 ⁺⁺⁺		5.87 ⁺⁺⁺	0.20	1.09	111.22
"	1 ⁺	6.85	18.24 ⁺⁺⁺		-	0.53	6.99	102.04
"	2 ⁺	25.09	-		-	2.61	19.20	76.52
Svi uzrast	Bečej	13.09	3.46 ^{NS}		-	3.21	22.04	168.37
"	Ečka	7.92	8.63 ⁺⁺⁺		5.17 ⁺⁺	0.71	9.44	119.19
"	Mrtva Tisa	16.55	-		-	1.90	10.90	65.86
Ukupno svi karaši		9.97	-		-	0,82	13.18	132.20

Koeficijent varijacije bio je visok u svim uzrasnim klasama (izražen na sve lokalitete) što ukazuje na posledicu nastalu usled variranja ispitivanog karaktera.

Srebrni karaš u povoljnim uslovima sazreva delimično u drugoj, a potpuno polnu zrelost dostiže u trećoj

godini. Najmanje polno zrela riba uzrasne klase 1⁺ imala je dužinu tela 148×10^{-3} m, a masu 61×10^{-3} kg (Jevtić, 1978).

Pojava neharmoničnog nastupanja mrešta, kao i nejednakog sezonalnog sazrevanja gonada od bitnog su uticaja na variranje proučavanog svojstva.

 Tab.2 KOEFICIJENTI KORELACIJE, DETERMINACIJE I REGRESIJE I JEDNAČINA REGRESIJE
 KOD (CARASSIUS AURATUS GIBELIO BLOCH.)

Lokalitet	Uzrast	r_{xy}	$\pm s_r$	$d_x(\%)$	b_x	$\pm s_b$	$y=a+bx$
Bečej	0 ⁺	0.273 ^{NS}	0.378	7.45	0.027 ^{NS}	0.043	$y=-0.70+0.027x$
"	1 ⁺	0.407 ⁺	0.152	16.56	0.066 ⁺	0.027	$y=-4.55+0.066x$
"	2 ⁺	0.397 ^{NS}	0.298	15.76	0.682 ^{NS}	0.596	$y=-97.43+0.682x$
Ečka	0 ⁺	0	0	0	0	0	
"	1 ⁺	-0.453 ^{NS}	0.281	20.52	-0.416 ^{NS}	0.310	$y=91.64-0.416x$
"	2 ⁺	-0.360 ^{NS}	0.200	12.96	-0.318 ^{NS}	0.194	$y=80.40-0.318x$
Mrtva Tisa	0 ⁺	0.576 ⁺⁺	0.153	33.18	0.054 ⁺⁺	0.018	$y=-5.11+0.054x$
"	1 ⁺	0.235 ⁺⁺	0.083	5.52	0.080 ⁺⁺	0.029	$y=-4.05+0.080x$
"	2 ⁺	0.494 ⁺	0.154	24.40	0.228 ⁺	0.084	$y=-17.32+0.228x$
Svi lokaliteti	0 ⁺	0.553 ⁺⁺	0.127	30.58	0.068 ⁺⁺	0.019	$y=-6.33+0.068x$
"	1 ⁺	0.333 ⁺⁺⁺	0.068	11.09	0.104 ⁺⁺⁺	0.023	$y=-7.32+0.103x$
"	2 ⁺	0.471 ⁺⁺⁺	0.107	22.18	0.313 ⁺⁺⁺	0.081	$y=-32-80+0.313x$
Svi uzrast	Bečej	0.759 ⁺⁺⁺	0.063	57.61	0.414 ⁺⁺⁺	0.053	$y=-48.95+0.414x$
"	Ečka	0.419 ⁺	0.146	17.56	0.149 ⁺	0.058	$y=-9.90+0.149x$
"	Mrtva Tisa	0.555 ⁺⁺⁺	0.052	30.80	0.205 ⁺⁺⁺	0.023	$y=-19.72+0.205x$
Ukupno svi karaši		0.640 ⁺⁺⁺	0.037	40.96	0.258 ⁺⁺⁺	0.019	$y=-26.94+0.258x$

1. KORELATIVNI ODNOS IZMEĐU MASE POLNIH ŽLJEZDA I DUŽINE TELA KOD RIBNJAČKIH SREBRNIH KARAŠA

a. Uzrasna klasa 0+

Koeficijent korelacije za proučavanje svojstva, kod najmlađe uzrasne klase (0+) polno nezrelih srebrnih pulacije iz ribnjaka u Bečeju, u odnosu na ispitivana karaša, u ribnjaku Ečki jednak je 0. Polno nezrele posvojsva, pokazuju slabu korelaciju koja nije signifikantna (0,273). Koeficijent determinacije pokazuje da vrednosti od 0 do 7,45% mase polnih žlezda su posledica nastala variranjem dužine tela, a 92,55 do 100% je u zavisnosti od nekih drugih faktora. Koeficijent regresije bio je u ovoj uzrasnoj grupi veoma nizak (tab. 2).

b. Uzrasna klasa 1+

Koeficijent korelacije i regresije, za ispitivana svojstva, kod analiziranih riba u ribnjaku Ečki pokazuje negativnu srednju korelaciju, koja nije bila signifikantna ($r_{xy} = -0,453$), a kod riba iz ribnjaka u Bečeju pozitivnu, srednju i statistički značajnu korelaciju ($r_{xy} = 0,407$). Koeficijent determinacije viši je nego u prethodnoj ispitivanoj grupi, ali je još uvek nizak i iznosa samo 16,56 do 20,52%.

c. Uzrasna klasa 2+

Kod polno zrelih srebrnih karaša koeficijent korelacije i regresije bio je niži nego u uzrasnoj klasi 1+ i pokazuje negativnu, slabu korelaciju, koja nije statistički opravdana kod riba iz ribnjaka Ečka ($r_{xy} = -0,360$) i pozitivnu, slabu korelaciju, koja nije bila signifikantna kod riba u Bečeju ($r_{xy} = 0,397$). Koeficijent determinacije manji je nego u prethodnoj uzrasnoj klasi i iznosi samo 12,96 do 15,76%.

2. KORELATIVNI ODNOS IZMEĐU MASE POLNIH ŽLJEZDA I DUŽINE TELA KOD SREBRNIH KARAŠA IZ MRTVE TISE

a. Uzrasna klasa 0+

Odnosi između ispitivanih osobina srebrnih karaša iz Mrtve Tise razlikovali su se od istih kod ribnjačkih populacija.

Koeficijent korelacije i regresije za ispitivana svojstva, viši je nego kod ribnjačkih individua i pokazuje pozitivnu, jaku i visoko signifikantnu vezu ($r_{xy} = 0,576$). Koeficijent determinacije veći je nego kod ribnjačkih populacija iste uzrasne klase.

b. Uzrasna klasa 1+

Koeficijent korelacije i regresije analizirane grupe riba, u odnosu na navedene osobine, pokazuje pozitivnu, slabu i vrlo signifikantnu vezu ($r_{xy} = 0,235$). Koeficijent determinacije niži je nego u svim ostalim uzrasnim klasama ispitivanih lokaliteta i iznosi samo 5,52%, a to je veoma mala zavisnost između ispitivanih osobina.

c. Uzrasna klasa 2+

Kod polno zrelih srebrnih karaša u odnosu između ispitivanih svojstava konstatovana je pozitivna, srednja i signifikantna korelacija ($r_{xy} = 0,494$). Koeficijent determinacije (24,40%) veći je nego kod ribnjačkih populacija karaša istog uzrasta.

Bogan (1973) tvrdi da u velikim, dubokim i malo zamuljenim jezerima žive visokoledni, krupni, srebrni karaši, sa brzim porastom, koji se odlikuje dužim životnim ciklusom i poseduju visoku plodnost. Ove ribe hrane se prvenstveno organizmima sa dna, usled čega im je digestivni trakt manje dužine. U zamuljenim vodama karaši su nasuprot tome manje veličine, sa sporijim tempom rasta, kraćeg života, niske plodnosti i dužeg digestivnog trakta. U vodama male proizvodnosti živi znatna količina planktona sa kojom se karaši hrane.

U ispitivanom lokalitetu Mrtvoj Tisi, sa dubinom vodenog stuba od 4 do 10 m, konstatovani su srebrni karaši bržeg porasta i veće plodnosti u odnosu na ribnjačke populacije. Međusobni korelativni odnos između dužine tela i mase gonada, kao i koeficijent determinacije veći je kod karaša iz Mrtve Tise nego kod ribnjačkih populacija.

Ukupne vrednosti koeficijenta korelacije iz sva tri lokaliteta posmatrana uzrasno, bile su najveće u uzrasnoj klasi 0+ ($r_{xy} = 0,553$), a najmanje u uzrasnoj klasi 1+ ($r_{xy} = 0,333$). Uzajamna povezanost ispitivanih osobina veća je kod polno nezrelih individua, dok sa nastupanjem polne zrelosti ona slabi, u različitim uzrasnim klasama riba obračunatim na sve lokalitete.

Ukupna veličina koeficijenta korelacije, za proučavana svojstva, izračunatog na sve uzrasne klase, bila je najviša u populacijama riba iz ribnjaka u Bečeju ($r_{xy} = 0,759$) a najmanja u ribnjaku Ečki ($r_{xy} = 0,419$).

Ukupan koeficijent korelacije kod svih ispitivanih srebrnih karaša, u odnosu na analizirana svojstva, karakteriše pozitivna, jaka i signifikantna veza od 0,640.

Ukupan koeficijent determinacije pokazuje, da je 40,96% mase gonada nastalo kao posledica variranja dužine tela, a da je 59,04% rezultat uticaja nekih drugih faktora, koji u ovom radu nisu ispitivani.

Ukupan koeficijent determinacije kod linjaka veoma je nizak i iznosi samo 18,15% (Jevtić, 1974).

Pokazatelji povezanosti odnosa između mase gonada i dužine tela, u ispitivanim lokalitetima kod srebrnog karaša različitog uzrasta, pokazuju pozitivnu korelaciju, a izuzetak su ribe iz ribnjaka Ečke gde je utvrđena negativna veza, te kod njih sa porastom dužine tela dolazi do opadanja mase gonada.

Koeficijent korelacije nije bio signifikantan u uzrasnim klasama sa malim brojem uzoraka i kod polno zrelih srebrnih karaša uzrasne klase 1+ i 2+ iz ribnjaka Ečke. Slična pojava konstatovana je kod polno zrelih rečnih linjaka uzrasne klase 3+ i kod ribnjačkih linjaka uzrasne klase 2+. Kod navedenih linjaka dolazi do asinhronosti u odnosu između mase gonada i dužine tela usled toga, što se masa gonada kod polno zrelih linjaka znatno uvećava u odnosu na porast dužine tela (Jevtić, 1974).

Pokazatelji povezanosti odnosa mase gonada i dužine tela, u ispitivanim lokalitetima kod srebrnog karaša različitog uzrasta, pokazuju pozitivnu korelaciju.

ZAKLJUČAK

Na osnovu analiziranih morfoloških karaktera srebrnih karaša može da se zaključi sledeće:

1. Korelativna povezanost između mase gonada i dužine tela, kod ispitivanih srebrnih karaša, pokazuje jaku i vrlo visoku signifikantnu vezu (0,640). Najslabija povezanost (0,273), između navedenih osobina, konstatovana je kod grupe riba iz najmlađe uzrasne klase 0+ iz ribnjaka u Bečeju, a najjača (0,576) kod riba isto uzrasne klase 0+ izlovljenih iz Mrtve Tise.

2. Koeficijent determinacije pokazuje da je 40,96% mase polnih žlezda nastalo kao posledica variranja dužine tela, a da je 59,04% u zavisnosti od uticaja nekih drugih faktora koji u ovom radu nisu obuhvaćeni.

3. Sa nastupanjem polne zrelosti usled znatnog povećanja mase gonada slabí uzajamna korelativna povezanost analiziranih osobina.

SUMMARY

Relationship between the mass of gonades and the body length in silver carassius (*Carassius Auratus Gibelio Bloch*)

Based on analysed morphological characters of *Carassius auratus gibelio* Bloch the following can be concluded:

1. Total mutual relationship between the mass of gonades and the body length in *Carassius* shows a very positive, strong and a very highly significant correlation (0,640). The weakest correlation (0,273), bet-

ween the investigated characters was found in fish at growing class 0+ from ponds of Bečej and the strongest (0,576) in fish of the same growing class 0+ but from a dead water of Tisa river.

2. Coefficient of determination shows that 40,96% of mass of the gonades became as a consequence of the variable body length, while 59,04% depends upon some other factors not involved in this investigation.

3. The increased mass of gonades in pubescent fish weakens the correlation of the analysed characters.

LITERATURA

- Astanin, L. P., Podgornyj, M. I. (1963): Sravnitel'no-morfologičeskij analiz dnuh vidov karasej *Carassius carassius* L. i *Carassius auratus gibelio* Bloch iz Novo Mar'evskoj sistemy limana Stavropol'skogo kraja. *Voprosy ihtologii*, Tom 3, 28, 447—459
- Artjušik, S. T. (1976): O promyslovoj mere na serebrjanogo karasja (*Carassius auratus gibelio* Bloch) v basej-ne nižnego Dnepra Rybnee hozjajstvo, Kiev.
- Bogan, F. (1973): Počemu privredlivy karasi Rybovodstvo i ribolovstvo, 3, 27—28
- Jevtić, J. (1974): Uzrasno variranje nekih morfoloških karaktera kod ribnjačkih i rečnih linjaka Ribarstvo Jugoslavije, 29, 1, 8—11
- Jevtić, J. (1978): Polni ciklus srebrnog karaša (*Carassius auratus gibelio* Bloch). *Ribarstvo Jugoslavije*, 33 134—140
- Jevtić, J. (1979): Pitanie serebrjanogo karasja (*Carassius auratus gibelio* Bloch). Treći Evropski ihtološki kongres, Varšava
- Knežević, B. (1979): Pojava *Carassius auratus gibelio* (Bloch, 1783) i *Perca luviatilis* Linnaeus, 1758 u Šaskom jezeru kod Ulcinja Poljoprivreda i šumarstvo, 25, 2, 101—107
- Maletin, S., Pujin, V., Budakov, Lj. (1980): Variranje morfoloških karaktera *Carassius auratus gibelio* Bloch, 1783 (Cyprinidae) u nekim vodama Jugoslavije Simpozij—Aktualni problemi ihtologije i ribarstva, Plitvice

